

W stylu analitycznym

Anna Jedynak

Jacek Juliusz Jadacki poświęca kolejną już książkę filozofii polskiej i jak zwykle eksponuje w niej wątki analityczne. Dostajemy tym razem obszerną publikację, którą sam autor sytuuje w dziedzinie historiografii filozofii. Nie jest to jednak historia filozofii polskiej; po pierwsze, autor dokonuje wyboru interesujących go kierunków czy postaci i nie aspiruje do przedstawienia całości kształtu dziejów naszej filozofii. Po drugie, jest to studium krytyczne. Nie tyle chodzi Jadackiemu o zaznajomienie czytelnika z poglądami niektórych myślicieli, ile o ich jasną i przejrzystą rekonstrukcję oraz krytyczną ocenę.

Książka składa się z dwu części. W pierwszej, skromniejszej objętościowo, zatytułowanej *Orientacje*, autor przedstawia genezę i dorobek tych kierunków polskiej filozofii, które aspirowały do naukowości i uprawiane były w stylu analitycznym. Szczytowym kwitkiem tej filozofii była działająca w okresie międzywojennym szkoła lwowsko-warszawska, której przedstawiciele brali na warsztat przede wszystkim zagadnienia związane z logiką, semiotyką i metodologią. Ta część książki zaczyna się od etymologii pojęć, które dały początek terminologii filozoficznej. Następnie omówione jest dziedzictwo logiki

polskiej (którą autor prezentuje w zarysie od jej początków, przypadających na XIV wiek), powstanie nowoczesnej filozofii naukowej w Warszawie, logika polska w okresie bezpośrednio poprzedzającym powstanie szkoły lwowsko-warszawskiej, a dopiero potem panorama samej szkoły oraz dorobek jej przedstawicieli. Osobny rozdział poświęcony został wileńskiemu środowisku filozoficznemu w okresie międzywojennym, a dwa kolejne – filozofom, którzy padli ofiarą Zagłady oraz tym, którzy walczyli w Powstaniu Warszawskim. Rozważania nie obejmują już okresu powojennego, kiedy filozofia polska utraciła możliwość swobodnego rozwoju.

Nie tylko o poglądach filozofów jest tam mowa. Autor charakteryzuje klimat poszczególnych środowisk, dominującą w nich problematykę, ich wzajemne powiązania i oddziaływania, infrastrukturę, edukację i czasopiśmiennictwo filozoficzne, wymienia liczne nazwiska (ich indeks liczy dwanaście stron) i tytuły publikacji. Zamieszczone są też fotografie wielu filozofów. Styl autora świadczy o upodobaniu, z jakim zajmuje się przeszłością, oraz o pietyzmie, z jakim ją traktuje.

Przywraca naszej pamięci złoty okres filozofii polskiej, który w latach „jedynej słusznej ideologii” skazany był na zapomnienie jako „filozofia burżuazyjna”.

Druga część, obszerniejsza, zatytułowana *Doktryny*, omawia poglądy poszczególnych myślicieli. Autor ograniczył swój wybór do dziewięciu postaci, ale za to prezentuje je obszernie, nie szczędząc miejsca ani na szczegółowe omówienie ich poglądów, ani na własne krytyczne refleksje. Dominują oczywiście przedstawiciele filozofii analitycznej od Kazimierza Twardowskiego, twórcy szkoły lwowsko-warszawskiej, po Mariana Przełęckiego, wybitnego filozofa nauki i świetnego dydaktyka okresu powojennego, który do dzisiejszego dnia jest czynny na polu filozofii. Znajdziemy tam także Zawirskiego, Chwistka, Tatarkiewicza, Czeżowskiego i Bocheńskiego. Ale są i przedstawiciele innych orientacji. Wybór autora padł na poglądy tych filozofów nieanalitycznych (Słowacki, Ingarden), które jego zdaniem domagają się rekonstrukcji, czyli prezentacji w odmiennej od oryginalnej szacie słownej. Wyrażone jasno, stają się interesujące dla zorientowanego analitycznie filozofa, nawet jeśli mają wzbudzić jego sprzeciw. Wybór dokonany został w taki sposób, aby reprezentowane były różne kierunki i środowiska filozoficzne: na przykład, powojennych spadkobierców szkoły lwowsko-warszawskiej reprezentuje Przełęcki, neotomistów Bocheński, fenomenologów Ingarden.

Publikacja ta stanowi imponujące dokonanie. Oparta na niezmiernie szerokim materiale źródłowym (bibliografia liczy stron trzydzieści sześć) jest zapewne najobszerniejszą, najbardziej szczegółową pracą poświęconą różnym wątkom filozofii polskiej. Szerokiemu wachlarzowi omawianych zagadnień towarzyszy rzetelność i wnikliwość, z jaką autor przedstawia rozstrzygnięcia konkretnych problemów, uzyskane przez poszczególnych filozofów. Tak więc opracowanie idzie zarówno „wszerz”, jak i „w głąb” problematyki filozoficznej, lecz płaci za to pewną cenę. Wobec mnogości poruszanych zagadnień szczupłość miejsca nie pozwala na eksplikację problemów filozoficznych, zwłaszcza tych wkraczających na teren logiki, w sposób zrozumiały dla nieprofesjonalistów.

Adresowana jest ta książka do studentów; może być interesująca zarówno dla historyka, który znajdzie w niej na przykład informacje o edukacji filozoficznej w różnych okresach, charakterystykę poszczególnych środowisk filozoficznych czy wzmianki o wojennych losach polskich filozofów, jak też dla historyka filozofii, który może sięgnąć do przedstawionego syntetycznie i lapidarnie zestawienia problemów, jakie podnosili różni filozofowie czy szkoły, i wreszcie dla filozofa, którego rzut oka na dorobek polskiej filozofii zachęci do dokładniejszego jej studiowania i do szukania w niej inspiracji dla własnych rozwiązań. □

Jacek Juliusz Jadacki

ORIENTACJE

I DOKTRYNY FILOZOFICZNE

: z dziejów myśli polskiej. – Warszawa : Wydział Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, 1998. – 459 s., 32 s. tabl. : fot., portr., rys. ; 24 cm
I(438)“18/19”